تاریخچه تلویزیون در ایران

ساعت پنج بعد از ظهر روز جمعه یازدهم مهر ۱۳۳۷ بود که برای اولین بار تلویزیون در تهران کار خود را شروع کرد و اکنون که ۶۸ سال از آن ماجرا می‌گذرد نگاهی داریم به نحوه ورود این رسانه به خانه‌های مردم ایران.

در سال ۱۳۳۵ یک تاجر ثروتمند اصفهانی به نام کازرونی که سال‌ها در خارج از کشور کارگردانی سینما می‌خواند در پی آن بود که در ایران تلویزیونی را تاسیس کند و البته به همین واسطه به منبع درآمد مطمئنی هم برسد و در این مسیر با چند شرکت خارجی تولید کننده فرستنده‌های تلویزیونی هم مذاکراتی داشت، اما به نتیجه‌ای نرسید.
اولین گام برای اجرایی کردن این فکر با تصویب قانونی یک ماده‌ای در تیر ۱۳۳۷ در مجلس شورای ملی برداشته شد و برابر با این مصوبه قرار شد این فرستنده تلویزیونی زیر پوشش وزارت پست و تلگراف و تلفن کار خود را آغاز کند. درآن زمان و در بین کشورهای منطقه تنها عراق بود که برای تاسیس فرستنده‌های تلویزیونی پیشگام شد و ایران به عنوان دومین کشور در مهر ۱۳۷۷ با تاسیس فرستنده‌ای در انتهای خیابان الوند یعنی همین محل فعلی شبکه دو رسما اقدام به پخش برنامه‌های تلویزیونی کرد .

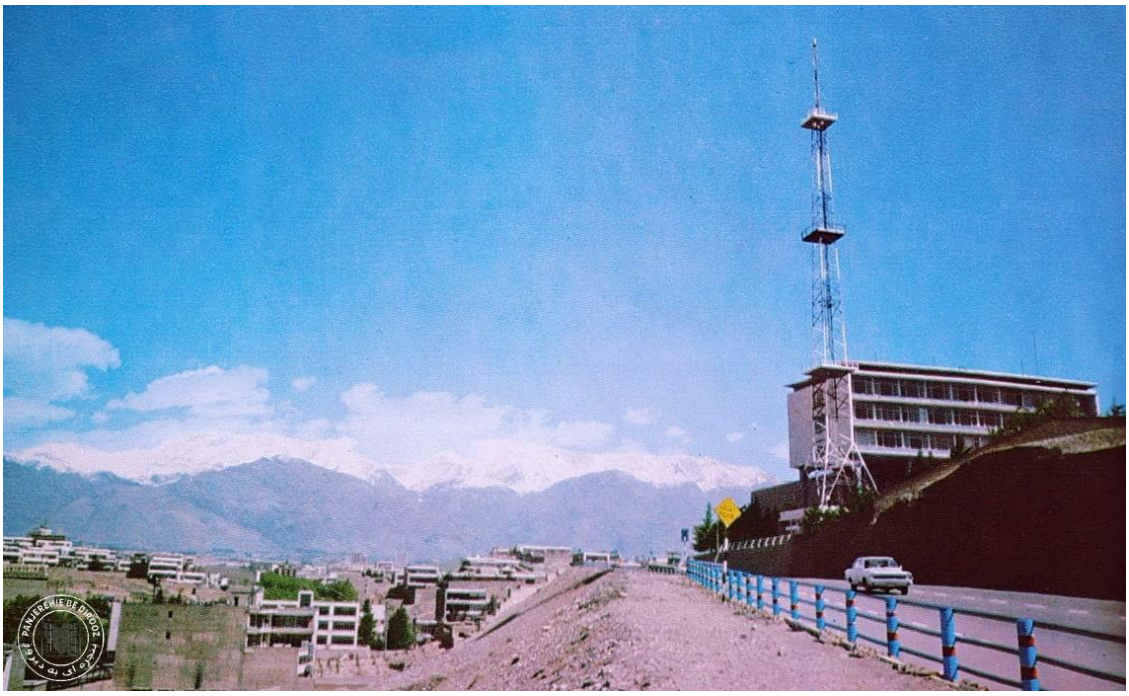
با توجه به این‌که راه اندازی تلویزیون در ایران نیازمند هزینه بود و بخش‌های دولتی امکان چنین فعالیتی را نداشتند یک سرمایه دار معروف و بازرگان بهایی بنام حبیب الله ثابت پاسال از آنجایی که معتمد دربار پهلوی بود از فرصت استفاده کرد و پیشنهاد راه اندازی تلویزیون در قالب فعالیت بخش خصوصی را داد و طبعا این ایده مورد استقبال قرار گرفت .

اولین برنامه این تلویزیون خصوصی راس ساعت ۱۷ در یازدهم مهر ۱۳۳۷ با پیام محمدرضا شاه از کاخ نیاوران شروع شد و از این پس طبق برنامه ریزی، قرار شد که این فرستنده هر روز از ساعت ۱۸ تا ۲۲ برنامه اجرا کند و طبعا، چون تلویزیون به صورت پرداخت مالیات معاف باشد و از سویی دیگر از طریق پخش آگهی‌های تجاری و تبلیغاتی منابع مالی خود را تامین کند.

برابر با روال مشخص شده این فرستنده که با عنوان «تلویزیون ایران» شناخته می‌شد هر روز طی چهار ساعت کار خود را با پخش برنامه‌های روبط به خردسالان و کودکان شروع می‌کرد و متعاقب آن به پخش برنامه‌های ورزشی، فیلم سینمایی دوبله شده، تدریس زبان، اخبار و مباحث روانشناسی می‌پرداخت. یک سال بعد از آغاز به کار این فرستنده تلویزیونی یک ساعت به پخش برنامه‌ها اضافه شد. مدیر این ایستگاه یک آمریکایی به نام وانس هالاک بود که تا قبل از آن مدیر ایستگاه تلویزیونی بغداد بود و پیش از آن هم به عنوان مدیر بخش رنگ شبکه NBC فعالیت می‌کرد. در روزهای اولیه شروع به کار تلویزیون ایران **شرکت‌های غربی و بلو چیپ زیادی نظیرRCA ، ژنرال تایر، پپسی کولا، اتولیت، اسکوئیب و فولکس‌واگن به عنوان اسپانسر** از آن حمایت می‌کردند.

سه سال بعد یک فرستنده دیگر در آبادان و یک فرستنده تقویتی در اهواز هم تاسیس شد که برنامه‌های مثل مسابقات نمایشی یا مجموعه‌های آمریکایی دوبله شده را پخش می‌کرد. ثابت پاسال برای این‌که مردم را برای دیدن برنامه‌های فرستنده اش ترغیب کند ابتدای خیابان لازار تهران نمایش و فروشگاه تلویزیونی خود را راه اندازی کرد تا مردم مشتاق بعد از خرید بیننده برنامه‌های تلویزیون او باشند و برای جلب مشتری هم یک تلویزیون را روی درست روبروی فروشگاه خود و بر روی سکوی بلندی قرار داد تا مردم که مسحور جعبه جادو بودند برای خریدن تلویزیون ترغیب شوند. اقدام دیگر او تاسیس شرکت رادیو تلویزیون ایران بود که در یک سالن بزرگ واقع در ابتدای خیابان جیجون تهران قرار داشت.

مهم‌ترین طرف تجاری ثابت پاسال شرکت‌های آمریکایی بودند که به صورت انبوه تولیدات خود را وارد بازار ایران می‌کردند. با وجود حمایت‌های کمپانی‌های بزرگ، تلویزیون ایران در سال ۱۳۴۱ اعلام کرد نزدیک به ۷۰ میلیون ریال از سرمایه خود را از دست داده است. صاحبان این شبکه سعی کردند آن را به دولت بفروشند، اما دولت خود راسا وارد کار شد بعد از این‌که تلویزیون ایران را از ثابت پاسال با مبلغ ۲۰ میلیون تومان خرید در سال ۱۳۴۳ یک گروه فرانسوی را از سوی سازمان برنامه و بودجه مامور بررسی و طراحی یک مرکزتلویزیونی کرد.

تلویزیون ملی ایران

طرح ایجاد تلویزیون ملی ایران که از سوی مجلس تصویب شد یک ایستگاه کوچک با امکانات ساده تاسیس شد تا در سال ۱۳۴۵ برنامه‌های آزمایشی خود را آغاز کند. در تاریخ ششم تیر ماه سال ۱۳۴۶ مجلس شورای ملی لایحه دولت درباره تشکیل سازمان تلویزیون ملی ایران را که قبلاً به تصویب مجلس شورای ملی رسیده و مجلس سنا در آن اصلاحاتی کرده بود مجدداً مورد شور قرار داد و به تصویب رساند.

بین سال‌های ۱۳۴۷ و ۱۳۴۸ تلویزیون آذربایجان با مرکزیت ارومیه و تلویزیون خلیج فارس به مرکزیت بندرعباس و همچنین فرستندهای تلویزوین در اصفهان و فارس شروع به کار کرد و کم کم تلویزیون ملی در شهرها و مرکز استان‌های مخلتف شروع به کار کرد.امکانات فنی تلویزیون در آن دوران محدود بود به یک استودیو، سه دوربین و دو دستگاه ضبط مغناطیسی محدود می‌شد و **از آنجا که فرستنده تلویزیون ایران با سیستم ۵۲۵ خطی آمریکایی کار** می‌کرد **و سیستم تلویزیون ملی ۶۲۵ خطی اروپایی بود، تلویزیون ملی با نصب یک فرستنده دو کیلو واتی با سیستم ۵۲۵ خطی بر بالای ساختمان هتل هیلتون**، امکان استفاده از این شبکه را برای همه دارندگان تلویزیون با سیستم‌های مختلف، امکان‌پذیر کرد.

با رونق کار تلویزیون و جذب گسترده مردم به سمت جعبه جادو، بسیاری از کسانی در حیطه سینما کار می‌کردند با توجه به امکانات

بیشتری که تلویزیون در اختیار آن‌ها قرار می‌داد تمایل بیشتری برای همکاری با این رسانه را پیدا کردند و کم کم با حضور سازندگان و تهیه کنندگان متعدد زمینه ساخت فیلم‌های داستانی و مستند و از جمله مستند خبری و همچنین سریال‌های تلویزیونی فراهم شد. «امیر ارسلان نامدار» جزو اولین سریال‌هایی بود که از تلویزیون ملی پخش شد.

ورود تلویزیون‌های رنگی

تا قبل از دهه ۵۰ بسیاری از برنامه‌های تلویزیون به صورت سیاه و سفید پخش می‌شد و **از ابتدای دهه ۵۰ تلویزیون‌های رنگی وارد ایران شد و از سال ۱۳۵۶ به بعد تمام برنامه‌ها به صورت رنگی پخش شدند**. البته پیش از این هم برخی از برنامه‌ها از **جمله بازی‌های آسیایی ۱۹۷۴ به صورت رنگی** از طریق تلویزیون پخش می‌شد، اما چون قیمت‌های تلویزیون در آن زمان بالا بود و مردم هم با مشکلات اقتصادی مواجه بودند درصد کمی از جامعه امکان خرید تلویزیون رنگی را داشتند .

سرانجام پس از تصویب طرح ایجاد تلویزیون ملی ایران، یک دستگاه کوچک به وجود آمد و با امکاناتی ساده، پخش برنامه های آزمایشی را در سال ۱۳۴۵ آغاز کرد. **امکانات فنی تلویزیون در آن زمان به یک استودیو، سه دوربین و دو دستگاه ضبط مغناطیسی و ساختمان کوچکی** در مدت سه ماه آماده شده بود، محدود می شد. از آنجا که فرستنده تلویزیون ایران با سیستم ۵۲۵ خطی آمریکایی کار می کرد و تلویزیون ملی ایران ۶۲۵ خطی اروپایی بود، تلویزیون ملی با نصب فرستنده دو کیلو واتی با سیستم ۵۲۵ خطی بر بالای ساختمان هتل هیلتون امکان استفاده از این شبکه را برای همه دارندگان تلویزیون با سیستم های

مختلف امکان پذیر کرد. **قدرت نخستین فرستنده تلویزیون ملی ۱۰ کیلووات بود ، به اضافه یک فرستنده ذخیره به قدرت دو کیلو وات**

پس ازمدتی کمتر از دو سال، در هفدهم مرداد ماه ۱۳۴۷، نخستین مرکز شهرستانی تلویزیون در ارومیه گشایش یافت و **چند ماه بعد مرکز تلویزیون بندر عباس شروع به کار کرد.** فعالیت مراکز تلویزیونی به تدریج یکی پس از دیگری آغاز گشت که از میان آنها می‌توان به مراکز شیراز، کرمانشاه، تبریز، زاهدان، خراسان، کرمان، سنندج و اصفهان اشاره کرد. به دنبال گسترش امکانات فنی، نصب و راه اندازی **مرکز مخابرات ماهواره ای اسد آباد همدان در سال ۱۳۴۸، تبادل برنامه های تلویزیونی را با ایستگاه های خارجی میسر ساخت.** پس از چندی دولت، تلویزیون ایران را از ثابت پاسال خریداری کرد و با پیوستن تلویزیون ایران به تلویزیون ملی، پخش دو برنامه تلویزیونی از دو کانال مختلف ادامه یافت. **برنامه های جاری تلویزیون ملی «برنامه اول» نام گرفت.** و **برنامه هایی که از تلویزیون ایران سابق پخش می شد، «برنامه دوم» نامیده شد.** برنامه دوم با برد کمتر، و محتوایی به ظاهر پخته تر، رو به سوی اقلیت هایی چون روشنفکران و دانشجویان داشت و تماشاگران برنامه اول را اکثریت مردم تشکیل می دادند. **اما به غیر از برنامه اول و دوم، دو کانال دیگر نیز فعالیت داشتند.** نخست **شبکه آموزشی که از مهر ماه** ۱۳۵۵ کارش را **زیر نظر وزارت آموزش و پرورش** آغاز کرد و آموزش تخصصی جوانان دوره های ابتدایی و متوسطه را بر عهده

داشت و **کانال دیگر تلویزیون بین المللی بود** که تمام برنامه هایش را به زبان انگلیسی پخش می کرد. **این فرستنده تلویزیونی به همراه یک فرستنده رادیویی که برنامه بین المللی خوانده می شد، کار ارایه اطلاعات و اخبار و همچنین فراهم آوردن برنامه های سرگرم کننده برای آمریکائیان مقیم ایران را انجام می داد. تا سال** ۱۳۵۵ طبق برآورد اداره آمار تلویزیون، **۹۳ درصد مناطق شهری و ۴۵ درصد مناطق روستایی ایران زیر پوشش برنامه های تلویزیونی قرارگرفته بود. بخش برنامه های تلویزیون به صورت رنگی از همین سال شروع شد.** بیش از آن چند **برنامه رنگی به صورت آزمایشی در سال ۱۳۵۰** پخش شده بود. چندی پس از ادغام رادیو و تلویزیون، سازمان برای دستیابی به اهداف از پیش تعیین شده اش، قرار دادهایی با مؤسسه آمریکایی آرتوردی تیل (A. D. L) منعقد کرد و مسئولین سازمان از سال ۱۳۵۳ عملاً به بررسی و تحقیقات لازم دست زدند. پس از مطالعه طرز کار و روشهای موجود در سازمان های مشابه در نقاط مختلف جهان، نتایج تحقیقات طی سمینارهای متعدد، مجدداً مورد بررسی قرار گرفت و خطوط اصلی فعالیت های سازمان برای ده سال بعد طراحی شد. طی سال های ۵۵ و ۵۶ پس از تصویب ساخت کلی، مسئولین سازمان به طراحی زیر نظامهای اداری، مالی، برنامه های حقوقی و دستمزد و مشابه آن پرداختند و شبکه های اول و دوم رادیو و تلویزیون به اضافه رادیو و تلویزیون بین المللی ایجاد شدند. این ساخت و نظامهای مربوط به آن تابه ثمر رسیدن انقلاب اسلامی ایران ادامه داشت.

مرکز صدا و سیمای زیباکنار یک مرکز مخابراتی است که تا پیش از ساخت برج میلاد بلندترین سازه ایران بود و هم‌اکنون با ارتفاع ۳۶۵ متر دومین سازه بلند ایران است. این سازه در منطقه تفریحی صدا و سیمای جمهوری اسلامی در
روستای زیباکنار مرکز دهستان علی‌آباد زیباکنار بخش لشت نشا شهرستان رشت، استان گیلان واقع شده‌است. این آنتن پخش

برنامه‌های تلویزیونی ده استان شمالی ایران را پوشش می‌دهد. فرستنده تلویزیونی مرکز گیلان در **سال ۱۳۴۹/۷/۲خورشیدی** به **قدرت ۲ KW** با پخش برنامه‌های شبکه اول تلویزیون در ایستگاه تلویزیونی زیباکنار توسط مهندسین فرانسوی نصب و راه اندازی شد. در ابتدا این فرستنده علاوه بر پوشش گیلان، استان‌های مازندران و گرگان را پوشش می‌داد. برای اینکه ساکنان استان مازندران بهتر بتوانند از برنامه‌های تلویزیونی گیلان بهره‌مند شوند، فرستنده تلویزیونی را در بلندترین نقطه کوه‌های منطقه مازندران ساخته شد تا تصویر و صدای برنامه‌های شبکه تلویزیونی کشور به دورترین نقطه استان مازندران نیز برسد که بعدها با توجه به گستردگی کار فرستنده‌ها و نصب فرستنده‌های جدید از مرکز گیلان جدا شدند. **آنتن فرستنده تلویزیونی گیلان با ۳۲۳ متر ارتفاع بلندترین آنتن تلویزیونی ایران است** که در روستای ساحلی زیباکنار قد برافراشته و با قدرت ۲۰ کیلووات انرژی و ۲۸۰۰ کیلووات تشعشع قادر است صدا و تصویر گیلان را به همه روستاها و شهرهای استان از دامنه شمالی البرز تا ماسه زارهای کرانه جنوبی دریای کاسپین برساند.

